

УДК 378.22.018.8

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.77.19>

Дудіна О. В.

КОНЦЕПЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В КИТАЇ

Питання концепції професійної підготовки майбутніх лікарів набуває особливої актуальності в умовах концентрованого підвищення якості медичної освіти та допомоги, що пов'язано з необхідністю ліквідації критичного дефіциту лікарів у час пандемії COVID-19. Адаптація та асиміляція світового передового досвіду Китаєм у вітчизняну систему медичної освіти є цікавим для вивчення дослідниками та педагогами України. У дослідженні виявлено, що професійна компетентність лікаря в університетах Китаю передбачає професійну цінність, професійну поведінку, технологічний процес лікування, управління діагностикою, спілкування та адміністрування командної роботи. Програми підготовки лікарів в університетах КНР розвивають інформаційну та управлінську компетентність фахівців у галузі медицини, яка передбачає вміння пошуку та аналізу медичної інформації з різних баз даних і вміння ефективно застосовувати інформаційні технології для діагностики та навчання пацієнтів (комп'ютерні навички). Встановлено, що професіоналізм є концептуальним поняттям у підготовці магістрів у галузі медицини. Після завершення навчання лікарі в КНР здатні чітко дотримуватися протоколів лікування, нести відповідальність за власні професійні дії, служити людям, любити власну кар'єру. Навчальними програмами підготовки фахівців у галузі медицини в Китаї передбачено розвиток у студентів клінічних навичок і навичок догляду хворих, які передбачають лікування, увагу до безпеки пацієнтів, збір і заповнення важливих даних історії хвороби пацієнтів, вміння заповнювати медичні документи відповідно до технічних вимог.

Проаналізувавши праці китайських учених, встановлено зв'язок між компетентністю лікаря та частотою користування медичними послугами з боку пацієнтів. Уряд Китаю контролює якість підготовки фахівців у галузі медицини та оцінює рівень сформованості професійної компетентності студентів-медиків. Китайська модель професійної підготовки майбутніх лікарів, у якій закладено ключове завдання – збереження здоров'я і життя людей, забезпечує якісне медичне обслуговування населення країни. У дослідженні виявлено, що програми підготовки магістрів у галузі медицини в університетах Китаю передбачають розвиток знань, здібностей і мотивації лікарів як індивідуально, так і професійно. Велике значення має післядипломна підготовка лікарів у КНР, а також підвищення фахової кваліфікації медиків.

Ключові слова: дослідження в галузі медичної освіти, фахівець у галузі медицини, професійна компетентність, забезпечення якості підготовки медиків у Китаї, модель компетентностей для клінічних лікарів.

За останні 25 років у Китаї відбулися суттєві зміни щодо підготовки майбутніх лікарів та інших фахівців у галузі медицини. Історично акцент робився на навчальному процесі та ресурсах, доступних студентам, зокрема приміщеннях, факультетах і кафедрах, змісті й тривалості навчання. Нині увагу звернено на компетентності й результатах навчання, які повинен мати кваліфікований лікар після завершення програми підготовки в медичних навчальних закладах. Потім очікувані компетентності й результати навчання стають основою для розроблення програми підготовки, змісту й засобів навчання, оснащення навчальних майданчиків і кваліфікації викладачів. Оцінювання студентів спрямовується на наявність компетентностей і індивідуальних досягнень майбутніх фахівців.

У звіті Міністерства освіти Китаю «Підготовка відмінних лікарів» (Training Excellent Doctors) постало питання, чи можна покращити якість лікарів та їхню здатність задовольняти потреби в охороні здоров'я китайців, змінивши систему медичної освіти. Регуляторні органи взяли на себе ініціативу у визначенні концепції професійної компетентності висококваліфікованого лікаря-практика. Китайські вчені намагаються визначити набір ключових компетентностей, які були б унікальними для Китаю та могли б послужити основою для медичної освіти. Питанню розвитку професійної компетентності фахівців у галузі медицини в Китаї присвячено праці таких дослідників, як Лі Чжао, Тао Сун, Бао-Чжи Сун, Ю-Хун Чжао, Джон Норчіні, Лінкольн Чен, Дж. Фан, М. Хуа, Х. Донг, Р. Шерер. Оцінюванням компетентностей майбутніх лікарів займалися Б. Чжен, Г. Сун, Х. Ван та інші.

Метою статті є визначити основні компоненти професійної компетентності фахівців у галузі медицини в Китаї.

У дослідженні «Модель компетентності для клінічних лікарів у Китаї: дослідження в поперечному перерізі» (A Competency Model for Clinical Physicians in China: A Cross-Sectional Survey) китайські педагоги Чжуан Лю, Лей Тянь, Цин Чанг, Баочжі Сун і Юхонг Чжао представили такі професійні компетентності фахівців у галузі медицини в університетах Китаю, як інформація та управління (information and management), професіоналізм (professionalism), клінічні навички та догляд за хворими (clinical skills and patient care), міжособистісне спілкування (interpersonal communication), зміцнення здоров'я та профілактика захворювань (health promotion and disease prevention), оволодіння медичними знаннями (master of medical knowledge), академічні дослідження (academic research), командна робота (teamwork) [3]. На думку Лі Чжао, Тао Сун, Бао-Чжи Сун, Ю-Хун Чжао, Джон Норчіні та Лінкольн Чен, у праці «Визначення компетентностей лікарів у Китаї» (Identifying the competencies of doctors in China) концептуальними компетентностями лікарів є професійна цінність (professional value), професійна поведінка (professional behavior), технологічний процес лікування

(technical procedure), управління діагностикою (diagnosis management), спілкування (communication) та адміністрування командної роботи (team work administration) [5].

Китайські вчені З. Най, Ван Х., Чжоу С., Чжан Т. у праці «Розроблення моделі компетентності для сімейних лікарів на основі взаємодії Інтернету та охорони здоров'я в Китаї: дослідження змішаних методів» (Development of competency model for family physicians against the background of 'internet plus healthcare' in China: a mixed methods study) наголошують на важливості розуміння суспільством думки, що розвиток загальної медицини та сімейної медицини залежить від ступеня розвитку системи охорони здоров'я в країні, у якій вона функціонує. Автори наголошують, що для того, щоб задовольнити щораз більші та різноманітні потреби пацієнтів у високій якості медичних послуг, сімейні лікарі повинні сприяти поступальному розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я й використовувати всі можливості для вдосконалення власних професійних компетентностей для розв'язання нових викликів [4].

Отже, система компетентностей китайських лікарів містить шість елементів: технічні процедурні навички, діагностика та лікування, колективна робота й адміністрування, спілкування, професійна поведінка, та професійні цінності. Під час навчання фахівців у галузі медицини відбувається розвиток навичок міжособистісного спілкування, яке виявляється в здатності ефективного прослуховування та вміння збирати вичерпну інформацію. Ефективні навички спілкування є необхідними для успішної професійної діяльності лікаря, а саме: розуміння, довіра й повага до пацієнта та його сім'ї.

Магістри в галузі медицини вдало володіють міжособистісною компетентністю, захищаючи приватне життя пацієнтів і зберігаючи права пацієнтів знати про діагноз і хворобу.

Магістерською програмою підготовки фахівців у галузі медицини в університетах Китаю передбачено академічні дослідження. Лікарі мають високий рівень критичного мислення, що допомагає їм у роботі з різноманітними джерелами інформації, зокрема з іноземною літературою, поширювати й використовувати знання, застосовуючи креативне мислення та інноваційні здібності. В основі підготовки фахівців у галузі медицини є і командна робота для навчання розуміння принципів колективної роботи, допомоги іншим колегам, розуміння ролі та обов'язків інших учасників команди. Висококваліфіковані лікарі володіють хорошою координацією дій, щоб уникати конфліктів із членами команди. Бакалаврські програми підготовки фахівців у галузі медицини забезпечують оволодіння знаннями з професійної етики та професійного забезпечення якості, розвиток навичок спілкування, знань із клінічної діагностики та лікування в загальній практиці; освітні програми орієнтовані на підготовку висококваліфікованих фахівців для медичного обслуговування людей і громади, отже, випускники здатні використовувати та координувати свої медичні ресурси.

Значна увага дослідників приділяється розвідкам щодо китайської традиційної медицини. Аналіз праць китайських учених показує, що окремою субкомпетентністю лікарів є оволодіння знаннями та навичками із застосування китайської традиційної медицини для фахівців у галузі медицини. Статистика свідчить, що більшість лікарів призначають своїм пацієнтам рослинні препарати у формі патентних препаратів, це свідчить, що китайські лікарі та студенти мають великий особистий та професійний досвід застосування традиційної китайської медицини.

Китайські вчені Дж. Фан, М. Хуа, Х. Донг, Р. Шерер у дослідженні «Реформування медичної освіти в Китаї: перспектива традиційної китайської медицини» (Reforming Medical Education in China: A Traditional Chinese Medicine Perspective) зазначають, що фахівці в галузі біомедицини мають обмежене практичне розуміння щодо традиційної китайської медицини, оскільки їхня підготовка склалася безсистемно після дидактичних курсів на бакалавраті, які майже половина випускників вважають не досить корисними. Усе ж варто зазначити, що протягом нинішньої ери реформ медичної освіти в Китаї та інших країнах світу докладаються безпрецедентні зусилля для розширення мультидисциплінарної клінічної освіти. Реформування системи підготовки лікарів із традиційної китайської медицини на практиці може початися із залучення лікарів, які підготовлені у сфері традиційної китайської медицини, до клінічних інструктажів студентів-медиків [1].

Водночас китайські вчені Лі Лю, Куньян Вей, Сінтін Чжан, Донг Вень, Лі Гао, Цзяньбо Лей проводять дослідження, опубліковані в роботі «Сучасний стан і новий підхід для отримання китайськими лікарями медичних знань за допомогою соціальних медіа: Дослідження WeChat» (The Current Status and a New Approach for Chinese Doctors to Obtain Medical Knowledge Using Social Media: A Study of WeChat). У праці вчені акцентують увагу на розвитку інформаційної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі, аналізуючи підходи лікарів до отримання професійних знань за допомогою інтернет-ресурсів, особливо соціальних медіа, таких як WeChat, та наголошуючи на їхній ролі у вільному доступі студентів до знань [2].

Концепція професійної компетентності лікарів у Китаї досліджували Б. Чжен, Г. Сун, Х. Ван – «Інструмент оцінки студентів традиційної китайської медицини в Китаї: перспектива компетентності» (Evaluation Tool for Traditional Chinese Medicine Students in China: A Competency Perspective). На їхню думку, необхідними є врахування *дев'яти компонентів* професійної компетентності лікаря в підготовці майбутніх лікарів, які передбачають міжособистісні навички, професіоналізм, управління практикою, основи традиційної китайської медицини, основи біомедицини, діагностики та лікування, техніки акупунктури, терапії та лікування травами й безпеку життєдіяльності [6]. Ця модель є моделлю, яка має вичерпну перспективу щодо компетентностей лікарів-практиків у Китаї. Програми підготовки фахівців у галузі медицини в ЗВО КНР передбачають розвиток емоційної компетентності, як складника професійної компетентності лікаря,

оскільки китайські дослідники стверджують, що емоційний інтелект і вдячність з емпатією мають розвиватися у студентів-медиків. Результати багатьох досліджень показують, що риси емоційного інтелекту та вдячності можуть бути життєво важливими психологічними конструкціями для розуміння емпатії у студентів-медиків. Клінічна підготовка та програма професійних компетентностей, яка передбачена в освітній програмі, сприяють посиленню співпереживання студентів-медиків. Навчальна програма в китайських медичних закладах передбачає викладання емпатії та комунікативних навичок.

У Китайській Народній Республіці після складання національного вступного іспиту у ЗВО, який визначається на рівні Міністерства освіти КНР, студенти після завершення бакалаврської програми можуть вступити до магістратури. З огляду на сильний акцент, який китайський уряд робить на необхідності швидкого розширення та модернізації загальної практики лікарів і системи первинної медико-санітарної допомоги, Китай постійно здійснює розроблення сучасних, обґрунтованих на фактичних даних навчальних планів загальної практики для забезпечення наявності в лікарів необхідних навичок і знань для надання високоякісної допомоги. Зазвичай існують два типи медичних освітніх програм – п'ятирічна та восьмирічна. Претенденти на восьмирічну програму повинні мати вищі бали, ніж на п'ятирічну програму підготовки фахівців у галузі медицини. Освітні програми мають різні цілі, які інтегровані зі змістом освіти в Китаї. Студенти-медики, які навчаються за п'ятирічною програмою, здобувають ступінь бакалавра після завершення підготовки, а восьмирічні – ступінь магістра або доктора медицини (medical doctor's degree). Загалом, студенти, які мають ступінь бакалавра (п'ятирічні студенти-медики), мають можливість вступити на навчання ще на три роки для здобуття ступеня магістра. Крім того, такі студенти-медики можуть навчатися ще один рік після закінчення навчання, щоб скласти іспит на медичну ліцензію в Китаї (Chinese Medical License Examination). Отже, переважна більшість студентів в КНР вибирає п'ятирічні програми.

Раніше більшість випускників медичних закладів у Китаї безпосередньо починали свою діяльність у системі охорони здоров'я без подальшого навчання. У результаті аналізу праць китайських учених було встановлено такі фактори, що впливають на вибір професії та розвитку професійної компетентності в Китаї: соціальна відданість, стабільне та забезпечене майбутнє, гнучкість у медицині, прийнятні години практики та збереження всіх варіантів розвитку кар'єри. Соціальна прихильність є значимо важливим фактором для китайських студентів, а гнучкість поза медициною є менш важливою. Такі компетентності, як комунікація, робота в команді та адміністрування, професійна поведінка та професійні цінності не розглядались як такі, що необхідні в підготовці фахівців у галузі медицини, тому уряд Китаю створив програми післядипломної підготовки лікарів, де клінічні навички та медичні знання є головним напрямом цих навчальних програм. Отже, викладачі медичної освіти в КНР розвивають багатовимірну компетентність студентів-медиків, а органи влади сприяють постійному вдосконаленню медичних стандартів, щоб лікарі були здатні відповідати новим викликам у галузі охорони здоров'я та медицини.

Китайські студенти-медики під час навчання вивчають Хартію лікаря (The Physician Charter) та оволодівають її основними цінностями, а саме медичним професіоналізмом як основною компетентністю лікаря. Для задоволення потреб китайців і людей будь-якої національності Китай застосовує чіткі та якісні підходи, щоб забезпечити ефективну підготовленість висококваліфікованих фахівців у галузі медицини, та вдосконалило програми підготовки на основі доказових (evidence-based) клінічних стандартів. Медичні педагоги та органи охорони здоров'я в Китаї працюють спільно для підтримки та розвитку професійних цінностей у майбутніх лікарів.

Університети в Китаї та адміністрація лікарень мають завдання сприяти й забезпечувати розвиток професійної компетентності майбутніх лікарів на основі навчання через потужну клінічну практику. Під час професійної підготовки в університетах магістри в галузі медицини розвивають здатність до самостійних наукових досліджень. Міністерство охорони здоров'я КНР здійснює оцінку результатів навчання та розвитку компетентностей майбутніх лікарів, що сприяє підвищенню загального рівня клінічних лікарів у країні.

Використана література:

1. Fan J., Hua M., Dong H., Sherer R. Reforming Medical Education in China: A Traditional Chinese Medicine Perspective. 2017. URL: <https://www.mededpublish.org/manuscripts/636>. DOI: 10.15694/mep.2017.000032 (дата звернення: 25.11.2020).
2. Liu L., Wei K., Zhang X., Wen D., Gao L., Lei J. The Current Status and a New Approach for Chinese Doctors to Obtain Medical Knowledge Using Social Media: A Study of WeChat. *Wireless Communications and Mobile Computing*. 2018. URL: <https://www.hindawi.com/journals/wcmc/2018/2329876>. DOI: 10.1155/2018/2329876 (дата звернення: 25.11.2020).
3. Liu Z., Tian L., Chang Q., Sun B., Zhao Yu. A Competency Model for Clinical Physicians in China: A Cross-Sectional Survey. *PLoS One*. 2016. Vol. 11(12). URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5147829>. DOI: 10.1371/journal.pone.0166252 (дата звернення: 25.11.2020).
4. Ni Z., Wang X., Zhou S., Zhang T. Development of competency model for family physicians against the background of 'internet plus healthcare' in China: a mixed methods study. *Human Resources for Health*. 2020. Vol. 18. Is. 64. URL: <https://human-resources-health.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12960-020-00507-6#citeas>. DOI: 10.1186/s12960-020-00507-6 (дата звернення: 25.11.2020).
5. Zhao L., Sun T., Sun B.-Z., Zhao Y.-H., Norcini J., Chen L. Identifying the competencies of doctors in China. *BMC Medical Education*. 2015. Vol. 15. № 207. URL: <https://bmcomeduc.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12909-015-0495-y#citeas>. DOI: 10.1186/s12909-015-0495-y (дата звернення: 25.11.2020).

- Zheng B., Sun G., Wang H. Evaluation Tool for Traditional Chinese Medicine Students in China: A Competency Perspective. *SAGE Open*. 2019. Vol. 9. Is. 3 URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2158244019861494>. DOI: 10.1177/2158244019861494 (дата звернення: 25.11.2020).

References:

- Fan J., Hua M., Dong H., Sherer R. Reforming Medical Education in China: A Traditional Chinese Medicine Perspective. 2017. URL: <https://www.mededpublish.org/manuscripts/636>. DOI: 10.15694/mep.2017.000032 [in English] (data zvernennia: 25.11.2020).
- Liu L., Wei K., Zhang X., Wen D., Gao L., Lei J. The Current Status and a New Approach for Chinese Doctors to Obtain Medical Knowledge Using Social Media: A Study of WeChat. *Wireless Communications and Mobile Computing*. 2018. URL: <https://www.hindawi.com/journals/wcmc/2018/2329876>. DOI: 10.1155/2018/2329876 [in English] (data zvernennia: 25.11.2020).
- Liu Z., Tian L., Chang Q., Sun B., Zhao Yu. A Competency Model for Clinical Physicians in China: A Cross-Sectional Survey. *PLoS One*. 2016. Vol. 11(12). URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5147829>. DOI: 10.1371/journal.pone.0166252 [in English] (data zvernennia: 25.11.2020).
- Ni Z., Wang X., Zhou S., Zhang T. Development of competency model for family physicians against the background of 'internet plus healthcare' in China: a mixed methods study. *Human Resources for Health*. 2020. Vol. 18. Is. 64. URL: <https://human-resources-health.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12960-020-00507-6#citeas>. DOI: 10.1186/s12960-020-00507-6 [in English] (data zvernennia: 25.11.2020).
- Zhao L., Sun T., Sun B.-Z., Zhao Y.-H., Norcini J., Chen L. Identifying the competencies of doctors in China. *BMC Medical Education*. 2015. Vol. 15 № 207. URL: <https://bmcmmededuc.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12909-015-0495-y#citeas>. DOI: 10.1186/s12909-015-0495-y [in English] (data zvernennia: 25.11.2020).
- Zheng B., Sun G., Wang H. Evaluation Tool for Traditional Chinese Medicine Students in China: A Competency Perspective. *SAGE Open*. 2019. Vol. 9. Is. 3 URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2158244019861494>. DOI: 10.1177/2158244019861494 [in English] (data zvernennia: 25.11.2020).

Dudina O. V. The concept of professional competence of masters in medicine in China

The issue of the concept of professional training of future doctors becomes especially relevant in the context of a concentrated improvement in the quality of medical education and care, which is associated with the need to eliminate the critical shortage of doctors during the COVID-19 pandemic. Adaptation and assimilation of world best practices by China into the domestic system of medical education is interesting for researchers and lecturers of Ukraine. The study found that the doctor's professional competence in Chinese universities includes professional value, professional behavior, technical procedure, diagnostic management, communication, and teamwork administration. The physician training programs in Chinese universities are aimed at developing the information and management competences of medical professionals, which include the ability to search and analyze medical information from various databases and the ability to effectively use information technology to diagnose and educate patients (computer skills). It is established that professionalism is the main concept in training of masters in medicine in China. After graduation, doctors in China are able to follow treatment protocols strictly, take responsibility for their own professional actions, serve people and appreciate their own careers. Medical training programs in China provide for the development of students' clinical and patient care skills, which include treatment, patient safety, collection and completion of important patient history data, and the ability to complete medical records in accordance with technical requirements.

After analyzing the works of Chinese scientists, the relationship was established between the competence of the doctor and the frequency of use of medical services by patients. The Chinese government monitors the quality of training of specialists in medicine and assesses the level of professional competence of medical students. The Chinese model of professional training of future doctors, which has the key task – to preserve the health and lives of people, provides quality medical care to the population. The study found that master's programs in medicine in Chinese universities involve the development of knowledge, skills and motivation of doctors both individually and professionally. Postgraduate training of doctors in China, as well as professional development of physicians is important.

Key words: research in medical education, master in medicine, professional competence, quality assurance of medical training in China, competency model of clinical doctors.